

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
4

No 3

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 862 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 30-martda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Экологические и альтернативные заполнители для бетона в условиях Узбекистана.....	10
Акрамов Хуснитдин Ахрарович, Тохиров Жалолиддин Очилович, Самадов Хомид Самандарович	
Investitsion marketingni rivojlantirish asosida mintqa investitsiya jozibadorligini oshirish	16
Ahmedov Alim Babaniyazovich	
O'zbekistonda yashil budjetlashtirish, energiya samaradorligi va issiqxona gazlari emissiyasi.....	22
Pulatov Dilshod Haqberdiyevich, Quliyev Ulug'bek Mirzayevich, Mamanov Alisher	
Development of the Digital Economy as a Trigger of the Economic Growth of the New Uzbekistan.....	28
Luiza Sayfullovna Makhmutkhodjaeva, Umarova Shahnoza Akbarovna	
Oliy o'quv yurtlarida matematik statistikani o'qitishning xususiyatlari.....	34
Shamsiyev Damin Najmiddinovich, Aymatova Farida Xo'razovna	
Turizmda tadbirkorlikning o'ziga xos xususiyatlari	37
Mardonova Dilafruz Kosimovna	
Oziq-ovqat xavfsizligi ta'minoti: O'zbekistonda mayonez importini notarif tartibga solish va ichki ishlab chiqarishni rivojlantirish istiqbollari.....	41
Muratova Shohista Nimatullayevna, Nomozov Azizbek Xayrulla o'g'li	
Mamalakatimizga xorijiy investitsiyalarni jalb etishda qimmatli qog'ozlar bozorining o'rni va roli	46
Akramov Azamat Ramziddinovich	
Mamlakatning iqtisodiy va ekologik rivojlanishida elektromobil sanoatini rivojlantirishning ahamiyati	53
Iminov Mahmudjon Azimjon o'g'li	
Hududiy eksport salohiyatini oshirishning marketing strategiyasi.....	60
Jiyamuratov Rustam Nuridinovich	
Turistik kompaniyalar moliyaviy barqarorligini baholash usullarini takomillashtirish kompaniya moliyaviy barqarorligini ta'minlashning muhim mezonini.....	65
Jo'rayev Behzod Nuraliyevich	
Iste'molchilarni xulq-atvori modellari asosida marketing strategiyalarini shakllantirish.....	70
Kutbitdinova Moxigul Inoyatovna	
Hisob siyosati va unda biologik aktivlar hisobini yoritib berish tartibini takomillashtirish	75
Mirzayeva Nargiza Batirovna	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda investitsiyalarning o'rni.....	80
Otajonova Charosxon Polvonquli qizi	
Innovatsion menejment va raqamli transformatsiyalarni joriy etishning metodologik asoslari.....	84
Quldoshev Asliddin Tursunovich	
Strategik boshqaruvda xususiy kapital samaradorligini baholash.....	89
Nasriyeva Zebiniso A'zam kizi, Mavlyanova Dilobar Maxkamovna	
Mintaqalarni innovatsion rivojlantirish istiqbollari tashkiliy tuzilmalarini takomillashtirishni boshqarish yo'llari	100
Xodjamuratova Gulbaxar Yuldashevna	
Meva-sabzavot eksporti barqarorligini ta'minlashning ekonometrik tahlili	105
Shamsiyeva Feruza Muratxodjayevna	
Зарубежный опыт активизации экономической активности домохозяйств.....	111
Бердиев Гайрат Ибрагимович, Маликова Севинч Телман кизи, Люсииков Артемий Александрович	
The Impact of Foreign Direct Investment on Economic Growth: A Case Study of Uzbekistan.....	116
Abdulla Ibragimov, Keldiyorov Shakhriyor Ilyos O'g'li	
Mintaqada sanoat ishlab chiqarish rivojlanishining kambag'allikni qisqartirishdagi ahamiyati	121
Abdullayev Habibullo Asadulla o'g'li	
Global iqtisodiyot sharoitida islom moliyasi mezon va tartiblarini joriy etishdagi muammolar va yechimlar	125
Abduvosidova Gulandom Abdurashid qizi	

Amerika Qo'shma Shtatlari tajribasida biznes subyektlarini toifalarga ajratish amaliyotining xususiyatlari	131
Akobirova Nodira Najmiddin qizi	
O'zbekiston Respublikasida qishloq xo'jaligini innovatsion rivojlanish yo'llari.....	135
Axmedova Nafisa Amirddin qizi	
Strategic directions of integration of Uzbekistan into the international hospitality industry	140
Bekmurodova Laylo Tursunmamatovna	
Surxondaryo viloyatida parrandachilikni rivojlantirish ko'rsatkichlarini prognozlash va modellashtirish.....	144
Bobomuratov Imomqul Islamovich	
Mamlakatimizda chorcachilik mahsulotlarini yetishtirishning hozirgi holati va uning tahlili.....	149
Talipova Dilfuza Nabiyeвна	
Agrar soha korxonalarining moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish.....	154
Erkinxojiyev Ismoiljon Ikromjon o'g'li	
Analysis of the Influence of Macroeconomic Indicators on State Budget Tax Revenue	158
Meyliev O. R., Gofurova K.	
Mahalliy budjet xarajatlarini hududlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ta'siri.....	166
Hazratqulov Shahboz Boboqul o'g'li	
Influence of Digital Technologies on Economic Growth of the Republic of Uzbekistan.....	170
Igamberdiyeva Kunduz Ergashevna	
Transmilliy kompaniyalarning tashqi bozorlar uchun marketing strategiyalari va marketing tadqiqotlarini o'tkazish amaliyoti	174
Jo'rayeva Zilola Turobovna, Saidova Dilnozaxon Odiljon qizi	
Tijorat banklari tomonidan investitsiya loyihalarini moliyalashni rivojlantirish imkoniyatlari.....	178
Kamilova Iroda Xusniddinovna	
Korxonalarda inqirozga qarshi moliyaviy boshqaruv tizimini takomillashtirish	183
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Tijorat banklari faoliyatida onlayn tizimlarining tutgan o'rni va ularning rivojlanishi.....	188
Raxmataliyev Muzaffar Eshdavlratovich	
Aholi farovonligini oshirishda tadbirkorlik faoliyatining ta'sirini baholashning nazariy asoslari.....	194
Fayziyeva Dilsuz Bahodirovna	
O'zbekiston Respublikasini "yashil" iqtisodiyotga o'tish samaradorligini oshirish.....	200
Mirzayev Bexruz Abdulla o'g'li	
Andijon viloyatida kambag'allik darajasini qisqarishiga ta'sir etuvchi ko'rsatkichlar	214
Musaeva Ziyoda Allayarovna	
O'zbekiston Respublikasi qishloq xo'jaligi eksportida marketing muammolari	218
Musyeva Shoira Azimovna, Agzamov Avazxon Talgatovich	
Respublikamizda parranda bosh sonining hozirgi holati va uning istiqbollari.....	223
Akramova Nargiza Axrorovna	
Menejmentda ishbilarmonlik kommunikatsiyalaridan foydalanishda optimal strategiyalarini qo'llash shart-sharoitlari.....	227
Narzullayeva Gulchehra Salimovna, Shadiyeva Madina Djaloliddin qizi	
Raqamlashtirish sharoitida innovatsion faoliyatning o'ziga xos xususiyatlari	231
Nazarova Latofat Toirjon qizi	
O'zbekistonda masofaviy bank xizmatlarini rivojlantirishdagi muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari.....	235
Nurmuxammedov Matlab Yunusovich	
Davlat aktivlarini samarali boshqarish hamda nazorat qilishni takomillashtirish.....	240
Mirzayev O., Nazarov G'ayrat Olim o'g'li	
Talabalarining oilali bo'lishiga ta'sir etuvchi omillarga iqtisodiy baholashda yangicha yondashuv.....	246
O. U. Shomurodov, Z. U. Uroqov, A. T. Ablahatov, A. A. Suyarov, J. S. Urazov	
Methodological Aspects for Branding in Private Schools.....	251
Odilova Sitara Sayfitdin qizi	
Совершенствование процедуры оценки эффективности и результативности расходов государственного сектора.....	256
Олимов Элёр Фазлиддин угли, Искандаров Суннатилло Бахриддин угли	

Logistika xizmatlari samaradorligini oshirishda blokcheyn texnologiyalardan foydalanish	261
Rajabov Orzujon Mamasoliyevich	
Markaziy Osiyoda energetika bozorini rivojlantirishning kelgusi istiqboli va imkoniyatlari.....	267
Saidov Mash'al Samadovich, Umarova Irodaxon Nuraliyevna	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda sug'urta bozorining innovatsion usullaridan foydalanishning konseptual asoslari	275
Narzullayeva Gulchehra Salimovna, Saidova Dilnozaxon Odiljon qizi	
Oliy ta'limda boshqaruv strategiyalari va ularni amalga oshirish mexanizmi.....	279
Saidqulova Firuza Farmonovna	
Jismoniy shaxslardan olinadigan daromadlarini soliqqa tortishning o'ziga xos xususiyatlari	283
Salimov Sherzod Baxtiyorovich	
O'zbekiston Respublikasidagi mavjud suv resurslarining iqtisodiy holati tahlili	288
Shanazarova Gulyora Baxtiyarovna	
Tijorat banklari kredit risklarini kamaytirish yo'llari.....	294
Tulkinova Maftuna Anvarbek qizi	
The use of Intellectual Systems in the Improvement of the Educational Process Management System in Higher Educational Institutions	303
Umarova Dilfuza Rakhmatilla qizi	
Oliy ta'lim tizimida yangi iqtisodiy mexanizmlarni shakllantirish.....	307
Xakimov Dilshodjon Rahmonaliyevich	
Global iqtisodiy sharoitida moliyaviy hisobotlar auditida muhimlikni baholashni xalqaro standartlar asosida takomillashtirish	311
Xasanova Nasiba Tolliboy qizi	
Qurilish materiallari sanoatida innovatsion klasterlarni tashkil etish istiqbollari.....	314
Yuldasheva Kamola Miraliyevna	
Oliy ta'lim muassasalarida gibril bulut xizmat modelini qo'llash mexanizmini ishlab chiqish	319
Zaripov Bahodir Bobomurod o'g'li	
Роль инвестиций в системе железнодорожного транспорта в Республике Узбекистан	325
Акбарова Лайло Упашевна	
Gidrotexnik inshootlar betonlarini samaradorligini tahlil qilish va oshirish natijalari.....	330
Asqarov B. A., Karimov M. U., Xolmirzayev S.T., Obidjonov J. T.	
Maxsus iqtisodiy zonalar hududiga jalb etilgan investitsiyalar to'g'risida	334
Davlayev G'olib Ashurovich	
Yangi xizmat turi xizmatlar sohasini innovatsion boshqarishning metodologiyasi	337
Djurayeva Dilnoza Davron qizi	
Mintaqalar innovatsion salohiyatini baholashning uslubiy yondashuvlari.....	343
J. A. Ismatullayev, D. X. O'rinov	
Milliy qayta sug'urtalovchilarning xalqaro sug'urta bozoriga kirib borishi va kutilayotgan xavf-xatarlar	348
Jorabayev Jasur Abduraxmanovich	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari asosida tovarlar auditorlik natijalarini auditorlik hisobotida aks ettirish tartibi	354
Ibragimov M. M., Ergashev O. F.	
Turistik destinatsiyalarni tashkil etish va rivojlantirishning xorijiy tajribalari	358
Karimov Anvar Aktam o'g'li	
Jismoniy shaxslarning mol-mulk va yer soliqlarini hisoblash va undirish samaradorligini oshirish yo'llari.....	362
Qurbonov Muxiddin Abdullayevich	
Iqtisodiy xavfsizlikning institutsional tizimini tadqiq etishga uslubiy yondashuvlar.....	367
Mamatov Axmetjon Atajanovich, Allaberganov Zakir Gayibovich	
Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashning nazariy jihatlarini	373
Mamatov Mamajan Axmadjonovich	

Paxta-to'qimachilik klasterlari eksport faoliyatini rivojlantirishning xorij tajribasi.....	380
Mansurov Saidxo'ja Kamalovich	
Korxonalar raqobatbardoshligini oshirish muammolari va dolzarb vazifalari	386
Musyeva Shoirazimovna	
Устойчивый и инклюзивный рост: взаимосвязь экономического прогресса с социальным равенством и экологическим управлением	390
Нодирбек Холбаев	
Mintaqalarni investitsion jozibadorligini taraqqiyot strategiyasiga ta'sirini statistik baholash.....	396
Nuriddinov Zufar Akbarovich	
Финансирование каракулеводства: преодоление финансовых вызовов в пустынных регионах Узбекистана	402
Нуриллаев Жамолиддин Ярашевич	
O'zbekiston investitsiya muhitini yanada yaxshilash va uning jozibadorligini oshirish.....	408
Oybek Elmuratov	
Intellectual mulkning iqtisodiy mazmuni va tarixiy rivojlanish bosqichlari.....	411
Maxmudova Nargiza Davlat qizi	
Implementation and use of Digital Technologies in Logistics Abstract.....	416
Kushakova Mamura, Koshakova Mukhlisa Surat qizi	
Innovatsion iqtisodiyot tushunchasining mazmun mohiyati	421
Abduqaxorov Bekzod O'tkir o'g'li	
Raqamlashtirish iqtisodiy o'sish va raqobatbardoshligini oshirish omili sifatida.....	426
Mamajonova Durdonahon Mamaruzi qizi	
O'zbekistonda tashqi savdoni notarif usullar orqali tartibga solishning mamlakat iqtisodiyotiga ta'siri.....	431
Norqobilov Akobir Iso o'g'li	
Инновационные методы переработки горных отходов для экологической устойчивости в Узбекистане	437
Аскарлов Бахтиер Аскарлович, Собирова Мукаддас Хамидуллаева	
Опыт зарубежных стран по стимулированию производства сельскохозяйственной продукции и перспективы внедрения в Узбекистан.....	442
Холиков Сулаймон Уткир угли	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda strategik boshqaruv hisobini tashkil qilishning uslubiy jihatlari.....	447
Pardayeva Shahnoza Abdinabiyevna	
O'zbekiston Respublikasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini moliyalashtirishni statistik tahlili.....	452
Sayfullayev Siddik Nosirovich	
Sug'urta tashkilotining innovatsion risklarini baholash.....	457
Sattorov Shoxrux Maxmudjon o'g'li	
Kapital bozori rivojlanishining zamonaviy tendensiyalari	462
Turdiyeva Uzayda Omirbayevna	
Адаптивный искусственный интеллект в управлении человеческими ресурсами.....	469
Хайдарова Малика Шокирджановна	
Oliy ta'lim muassasalarida moliyaviy mablag'lardan samarali foydalanishga xizmat qiluvchi zamonaviy va istiqbolga mo'ljallangan huquqiy asoslarning yaratilganligi to'g'risida.....	478
Xayriddinov Shuxrat Botirovich	
Investitsiya loyihalariga ta'sir qiluvchi risklarni sifat jihatdan baholash usullarining o'ziga xos xususiyatlari	482
Shaislamova Nargiza Kabilovna	
Tijorat banklari tomonidan investitsion loyihalarni kreditlash tartib va ularni takomillashtirish yo'llari	491
Yunusova Ozoda Anvarjon qizi	
Hududlar iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda soliq salohiyatini oshirishning nazariy jihatlari	498
E. N. Raximov	
Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobot tuzishning zarurligi.....	504
Avazov Ilxom Ravshanovich	

Inson resurslarini boshqarishning innovatsion usullarini joriy etish vositalarini ishlab chiqish.....	509
Djuraeva Guzal Shavkatovna	
Agrar soha korxonalarining moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish.....	513
Erkinxojiev Ismoiljon Ikromjon o'g'li	
Korporativ qimmatli qog'ozlar asosida korxonalarni moliyalashtirishning ilg'or xorij tajribalari.....	517
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
The impact of corporate governance on firm performance and financial stability	524
Muhammadyor Yunusov	
Mintaqalarda kamg'allik darajasini pasaytirish va xorij tajribasidan foydalanish yo'llari.....	537
Musulmonova Shahlo Nasriddinovna	
Makroiqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash soliq ma'muriyatchiligini samarali tashkil etish yo'llari	541
Mutalova Dilorom Maxamadjanovna, Kenjaboyeva Nigina	
Iqtisodiy savodxonlik hamda tadbirkorlik qobiliyati o'rtasidagi to'g'ri nisbatdagi bog'liqlik munosabatining fundamental asoslari.....	544
Tuxtayeva Muyassar Shovkat qizi	
Korxonalarning bankrotlik riskini baholashning xalqaro modellari.....	550
Umarova Hulkar Umidulloyevna	
O'zbekistonda korxona boshqaruvida kadrlar salohiyatidan foydalanish amaliyotini rivojlantirishning xorij tajribasi	555
Do'stova Aziza Qahramonovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida boshqaruv tizimining xususiyatlari.....	559
Iroda Majidova	
Ziyorat turizmini rivojlantirishning muhim xususiyatlari	565
Mirzayev Qulmamat Jonuzoqovich, Shukurov Tohirjon Izzatullo o'g'li	
Qandolat mahsulotlari bozorida marketing tadqiqotlarini asosiy yo'nalishlari	569
Tuychiyeva Vasila Faxriddin qizi	
“Зелёная экономика” как фактор повышения экономического роста страны.....	573
Тураева Адиба Икрамовна	
Oilada sarf-xarajatlar samarasiga erishishning muhimligi.....	580
Xasanov Rustam Rabimovich	
Aholi farovonlik darajasidagi farqlarni tartiblash yo'nalishlari.....	583
Xasanov Rustam Rabimovich, Turdiyev Zoxidjon Rustamovich	
Совершенствование оценки стоимости объектов недвижимости в Узбекистане на основе зарубежного опыта.....	588
Хомитов К. З., Халилова Л. Ш.	
Mamlakatimizda qishloq xo'jaligida kooperatsiya munosabatlarini rivojlantirishda xorij tajribalaridan foydalanishning ahamiyati.....	594
Choriyeva Nigina Kaxramonovna	
Davlat xaridlari tizimini takomillashtirish yo'llari	598
Alimbayeva Sevara Alimbayevna	
Yengil sanoatni rivojlanishida Germaniya tajribasi.....	601
F. Jumaniyazova, G'ulomov Ibroxim Rustam o'g'li	
The efficiency of usage of Islamic finance instruments in security market.....	607
Khasanov Umarbek Begmat ugli	
Tadbirkorlik subyektlari eksportini rivojlantirishda raqamli platformalardan foydalanishning xorijiy tajribalari va ulardan foydalanish yo'llari.....	613
Mamasoatov Dilshod Ravshanovich	
O'zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini tashkil qilinishining hozirgi holati va muammolari	621
Nutfulloev Tolib G'olib o'g'li	
Mehnat bozorida raqamli texnologiyalardan foydalanish metodologiyasini takomillashtirish	627
Maxammadiyev M. M.	

Ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish sharoitida mahsulot tannarxini optimallashtirish asoslari.....	632
Narzullayeva Gulchehra Salimovna	
Elektron pullarni rivojlantirish yo'llari	636
Rustamov Maqsud Suvonqulovich, Egamberganov Mirzabek Odilbek o'g'li	
Загрязнение окружающей среды в Узбекистане: проблемы, причины и пути решения	644
Ишонкулова Феруза Асатовна, Шукуров Тимур Умидович	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida tijorat banklarini transformatsiyalash modeli orqali takomillashtirish	649
Norov Akmal Ruzimamatovich, Norova Nozima Nabiyeвна	
Land Tax Received From Individuals and its Share in the Budget of the Republic of Uzbekistan	656
Hakimov Feruz Khurshid ugli	
O'zbekistonda "yashil" iqtisodiyot va iqlim o'zgarishi bilan bog'liq xarajatlar tahlili	659
Isaxonova Ruxshona Muzaffar qizi, Sharapova Mashxura Azadovna	
Qurilish xizmatlari ma'lumotlar tizimini takomillashtirish imkoniyatlari	665
Nurfayziyev Zayniddin Boymurodovich, Nurfayziyev Elyor Zayniddinovich	
Ipotekali kreditlashni rivojlantirishning xorijiy davlatlar tajribasi va uni O'zbekistonda tatbiq etish yo'llari	670
Turdiyev Shaxriddin Erxonovich	
Suv resurslaridan foydalanishda xorij tajribalari	675
Berdiyev Anvar Abdivaliyevich	
Auditda yetarli va mos dalillarni to'plash tartibi	681
Meliyev Isroil Ismoilovich	
"Yashil" iqtisodiyot konsepsiyasining shakllanishi va rivojlanishi	686
Urunbayev Saparbek Samatovich	
Uy-joy fondini boshqarish samaradorligini oshirishning ustuvor yo'nalishlari	692
Xolmuradov Raxmatilla Ne'matillaevich	
O'zbekiston mahsulotlarining tashqi bozordagi raqobatbardoshligi xususiyatlari va onlayn platformalar	699
Baymuradov Shoxrux Maxmudovich	
Factors affecting investment attractiveness in the global investment landscape	704
Otaboev Akhmed Makhsubek o'g'li, Juliana Juliana, Fazliddin Nasriddinov	
Xalqaro migratsiyaning O'zbekiston mehnat bozori va inson kapitaliga ta'siri	709
Tilabova Kumush Farhod qizi	
Анализ и оценка естественного освещения помещений образовательных учреждений	714
Пирмухамедова Шахноза	
Актуальные вопросы укрепления доверия населения к банковской системы Республики Узбекистан	719
Рузибоева Нилуфар Тулкин кизи	
Методические подходы к формированию механизмов стратегического управления развитием химической отрасли	725
Бибутова Шахло Саъдуллаевна	
Iqtisodiyotni rivojlantirishda erkin iqtisodiy zonalarini tashkil etishning afzalliklari va muammolari	730
Axmedova Dilbar Buronovna	
Natijaga yo'naltirilgan budjetlashtirishda sog'liqni saqlash muassasalarini moliyalashtirishning mohiyati	734
Ishmanova Diana Nurmamadovna	
Oziq-ovqat sanoatini tashkiliy-iqtisodiy jihatdan rivojlanti-rishning nazariy asoslari	737
Muxtorova Madina Azamat qizi	
Ipoteka kreditlari sohasidagi islohotlar va kelajakdagi istiqbollar	741
A'zamxo'jayeva Nihola Sulaymon qizi	
Sanoat ishlab chiqarish tizimining investitsion xususiyatlari	746
Yodgorova Xalima To'liqinovna	
Budjet ijrosini samarali ta'minlashda davlat xaridlarining ahamiyati	752
Sholdarov Dilshod Azimiddin o'g'li, Fayzullayeva Zilola Ravshanovna	
Aholi sog'ligi – milliy boylikning tarkibi va jamiyat taraqqiyotining muhim shartidir	763
Djumabayeva Shaira Xalillayevna	

Moliyaviy hisobotlarning xalqaro standartlari: hisob siyosati.....	769
Rizayev Nurbek Kodirovich, Mamatova Charos Shavkiddinovna	
Milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda investitsion muhitning o'rni	778
Valiyeva Sayyora Xushbaqovna	
Davlat ishtirokidagi korxonalarda korporativ ijtimoiy mas'uliyat ("Rossiya temir yo'llari" OAJ misolida).....	784
Xidirova Marg'uba Rustamovna, Saidqulov Avazbek Botirqul o'g'li	
Raqamli transformatsiyaning O'zbekistonning investitsion jozibadorligiga ta'siri	790
Saitkamolov Muxammadxo'ja Sobirxo'ja o'g'li, Markabayeva Jansaya Aybek qizi	
Trade Marketing in the Era of Social Media: Strategies for Attracting and Retaining Customers Through Social Media Platforms.....	795
Mamatkulova Shoirja Jalolovna	
Mamlakatimiz to'qimachilik tarmog'ining zamonaviy holati va tendensiyalari.....	800
Azizxon Tillyaxodjayev	
Physical Activity and Education, Trends in the Sports Industry	807
Axtamov Djamshed Baxromovich	
Davlat moliyaviy nazoratining amalga oshirishning metodologik masalalari.....	812
Hakimov Nodir Nazarovich	
Avtomobil yo'llari tizimidagi tashkilotlarda buxgalteriya hisobi va ichki nazorat tizimini tashkil qilishning o'ziga xos jihatlari	818
Abduraxmanov Ramazon Abdullayevich	
Inson kapitali indeksini oshirishda ta'lim tizimini rivojlantirish yo'nalishlari.....	826
Akhmadaliev Nikholakhon	
Global iqtisodiyot sharoitida bank inqirozlarining kelib chiqish sabablari va ularni boshqarish yo'nalishlari.....	829
To'xtayeva Umida Shamsiddin qizi	
Усовершенствование практики управления инфляцией на примере зарубежного опыта.....	833
Нишанбаева Наргиза Бохадировна	
Sud-buxgalteriya ekspertizasini tayinlashning tashkiliy-huquqiy ta'minoti.....	837
Darvishov Sarvarbek Rustamovich	
Mudofaa majmui va huquq muhofaza qilish organlari muassasalari, tashkilotlari g'azna ijrosi	845
Fayzullayeva Zilola Ravshanovna	
The Concept and Theoretical Foundations of Marketing Strategy in Regional Development.....	851
Diyorakhon Ibragimovna Kholmurotova	
Umumta'lim maktablarini moliyalashtirishning o'ziga xos xususiyatlari	857
Turayev Ochil Yarashevich	

MUDOFAA MAJMU'I VA HUQUQ MUHOFAZA QILISH ORGANLARI MUASSASALARI, TASHKILOTLARI G'AZNA IJROSI

Fayzullayeva Zilola Ravshanovna

TMI, "Budjet hisobi va g'aznachilik ishi" kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada Mudofaa majmui va huquq muhofaza qilish organlari muassasalari va tashkilotlarining xarajatlari va boshqa maxfiy xarakterga ega bo'lgan xarajatlarini g'azna ijrosi yoritilgan. O'zbekiston Respublikasining Budjet kodeksi ^[1] va O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2007-yil 28-fevraldagi PQ-594-son "Davlat budjetining g'azna ijrosi tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi ^[2] qaroriga asosan Mudofaa majmui va huquqni muhofaza qilish organlari muassasalari va tashkilotlarining budjet xarajatlari va boshqa maxfiy xarakterga ega bo'lgan xarajatlarning g'azna ijrosi tartibi haqidagi nizom tasdiqlangan.

Kalit so'zlar: Mudofaa majmui, huquq muhofaza qilish organlari tashkilotlari, shartnoma, smeta xarajatlari, to'lov topshiriqnomasi, g'azna ijrosi, hisobvaraqlar, budjet tashkilotlari, hisobga olish, moliyaviy majburiyatlar, hisob faktura, to'lovni amalga oshirish.

Abstract: This article describes the execution by the treasury of expenses of the defense complex and institutions and organizations of law enforcement agencies, as well as other expenses of a confidential nature. According to the Budget Code of the Republic of Uzbekistan and the Decree of the President of the Republic of Uzbekistan dated February 28, 2007 No. PQ-594 "On measures for the further development of the system of treasury execution of the state budget", the Regulation on the procedure for treasury execution of expenses was approved.

Key words: Defense complex, law enforcement organizations, contract, estimated costs, payment order, treasury execution, account, budget organizations, accounting, financial obligations, invoice, payment.

Аннотация: В данной статье описано исполнение казной расходов оборонного комплекса и учреждений и организаций правоохранительных органов, а также иных расходов конфиденциального характера. Согласно Бюджетному кодексу Республики Узбекистан и постановлению Президента Республики Узбекистан от 28 февраля 2007 года № PQ-594 "О мерах по дальнейшему развитию системы казначейского исполнения государственного бюджета" Положение о утвержден порядок казначейского исполнения расходов.

Ключевые слова: Оборонный комплекс, правоохранительные организации, договор, сметные расходы, платежное поручение, казначейское исполнение, счет, бюджетные организации, бухгалтерский учет, финансовые обязательства, счет-фактура, осуществление платежа.

KIRISH

"O'zbekiston-2030" strategiyasida Qurolli Kuchlarning raqamli salohiyatini oshirish va axborot xavfsizligini ta'minlash, harbiy xizmatchilarning zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish borasidagi bilim va ko'nikmalarini oshirish ustuvor yo'nalishlardan biri etib belgilangan. Ushbu dasturiy hujjatda qo'shinlarning jangovar ruhi va salohiyatini yuksaltirish, zamonaviy jang va harbiy mojarolar hamda xorijiy armiyalarning ilg'or tajribasini o'rganish asosida qo'shinlarning jangovar shayligi va mahoratini rivojlantirish ham o'z ifodasini topgan. Shuningdek, Qurolli Kuchlar kuch tuzilmalari bilan hamkorlikni kuchaytirish, birgalikdagi harakatlarning samaradorligi va muvofiqlashganlik darajasini oshirish, yuqori malakali harbiy kadrlarni tayyorlash tizimini muntazam ravishda takomillashtirib borish, o'quv jarayonlariga harbiy tayyorgarlikning zamonaviy usullarini keng joriy etish bo'yicha tizimli ishlar amalga oshiriladi ^[3].

Moliya vazirining 2008-yil 24-noyabrdagi 110-son buyrug'i bilan tasdiqlangan va "Mudofaa majmui va huquqni muhofaza qilish organlari muassasalari va tashkilotlarining xarajatlari va boshqa maxfiy xarakterga ega bo'lgan xarajatlarning g'azna ijrosi tartibi haqida" Nizom O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi tomonidan 2009-yil 16-aprelda 1941 raqami bilan ro'yxatdan o'tkazildi ^[4]. Mazkur nizom O'zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligi, Ichki ishlar vazirligi va Favqulodda vaziyatlar vazirligi, O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi huzuridagi Bojxona qo'mitasi va Davlat xazinalarini boshqarish qo'mitasi korxonalari, tashkilotlari,

muassasalari hamda harbiy qismlari xarajatlari, shuningdek, maxfiy xususiyatga ega xarajatlari bo'lgan boshqa budjet tashkilotlarining (keyingi o'rinlarda – budjet tashkilotlari) maxfiy xarajatlarning g'azna ijrosi tartibini belgilaydi. Budjet tashkilotlarining tovar (ish, xizmat)lar yetkazib beruvchilar (keyingi o'rinlarda – mahsulot yetkazib beruvchilar) bilan shartnomalarini ro'yxatga olish (hisobga olish) va ularning xarajatlarini to'lab berish, shu jumladan, maxfiy xarakterga ega bo'lgan budjet xarajatlari to'lovlarini amalga oshirish bo'yicha vazifa va funksiyalarni bajarish O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi huzuridagi G'aznachilik xizmati qo'mitasi va uning hududiy bo'linmalari tomonidan amalga oshiriladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Mamlakatimiz mudofaa qudratini mustahkamlash, Qurolli Kuchlarimiz jangovar salohiyatini yuksaltirish, Vatanimiz mustaqilligi, davlat xavfsizligi va chegaralarimiz daxlsizligini ko'z qorachig'idek asrash, professional milliy armiyani shakllantirish, harbiy xizmat nufuzini oshirishdagi katta xizmatlari, jamiyatda tinchlik va barqarorlikni, xalqimiz osoyishtaligini saqlash, fuqarolarning huquq va erkinliklari, qonuniy manfaatlarini himoya qilish borasidagi ibratli faoliyati, sharaflari va muqaddas burchini bajarishda mardlik va jasorat ko'rsatgani, yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, yuqori mahoratga ega kadrlarni tayyorlashga qo'shgan munosib hissasi uchun qator xarbiylar mukofotlandi [7].

Bir paytlar aksariyat ota-onalar farzandini askarlikdan olib qolishga harakat qilgan bo'lsa, bugun "Mening o'g'lim ham Qurolli Kuchlar safida xizmat qilsin", deb yuksak ishonch va faxr tuyg'usi bilan armiyaga jo'natmoqda. Hozir yigitlarimiz uchun harbiy sohada xizmat qilish nafaqat burch, balki shon-sharaf ishiga aylandi.

Ayni paytda Qurolli Kuchlar tizimidagi tub islohotlarda "Inson qadri uchun" degan muhim tamoyil markaziy o'ringa qo'yilmoqda. Sohadagi sa'y-harakatlar yoshlar qalbida armiya bilan faxrlanish, Vatan himoyachisi bo'lishga intilishni kuchaytirmoqda. Qurolli Kuchlar akademiyasi, yangi tashkil etilgan Harbiy-tibbiyot akademiyasi, "Temurbeklar maktabi" harbiy-akademik litseylari va boshqa ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalari professional kadrlar tayyorlanadigan maskanlarga aylandi. Bu orqali yoshlar o'rtasida harbiy xizmatga qiziqish va intilish yanada oshdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Mudofaa majmui va huquqni muhofaza qilish organlari muassasalari va tashkilotlarining xarajatlari va boshqa maxfiy xarakterga ega bo'lgan xarajatlarining g'azna ijrosi nazorati Davlat budjeti xarajatlarining iqtisodiy tasnifiga muvofiq tuzilgan xarajatlar smetasining choraklik ajratilgan mablag'lari doirasida alohida axborot tizimida amalga oshiriladi. Budjet tashkilotlari to'lovlarni amalga oshirish uchun O'zbekiston Respublikasi budjet tizimi budjetlarining g'azna ijrosi qoidalarida (ro'yxat raqami 2850, 2016-yil 22-dekabr) belgilangan tartibda g'aznachilik bo'linmalariga imzolar namunalari va muhr izi kartochkasi taqdim etadilar.

Budjet tashkilotlari yoki iqtisodiyot va moliya organlari tomonidan tegishli iqtisodiyot va moliya organlarida o'rnatilgan tartibda ro'yxatga olingan yakka tartibdagi va umumiy xarajatlar smetasi hamda ularga o'zgartirishlar g'aznachilik bo'linmalariga taqdim etiladi. Bunda iqtisodiyot va moliya organlari tomonidan taqdim qilingan xarajatlar smetasiga o'zgartirishlar nazorati g'aznachilik bo'linmalari tomonidan choraklik ajratilgan mablag'lar doirasida amalga oshiriladi.

G'aznachilik bo'linmalari tomonidan yuridik majburiyatlarni ro'yxatga olish (hisobga olish) va kassa xarajatlarini amalga oshirish faqat ularga budjet tashkilotlari xarajatlar smetalarini taqdim qilgandan so'ng amalga oshirilishi mumkin. G'aznachilik bo'linmalari budjet tashkilotlarining mahsulot yetkazib beruvchilar bilan shartnomalar tuzishi va ular tomonidan Davlat budjeti xarajatlarining iqtisodiy tasnifining tegishli moddalari bo'yicha kreditorlik qarzlarni hisobga olgan holda, xarajatlar smetasida ajratilgan choraklik mablag'lar doirasida amalga oshirilishi ustidan nazorat qiladi. Asosiy xarajatlar smetalarini ro'yxatga olingandan so'ng, budjet tashkilotlari va ularning mahsulot yetkazib beruvchilar bilan vaqtinchalik xarajatlar smetalarini asosida oldin tuzgan shartnomalarini ro'yxatga olingan asosiy xarajatlar smetalariga muvofiqlashtirish maqsadida, zarur bo'lgan hollarda, o'zgartirishlar kiritilishi mumkin.

Tegishli budjetlarning daromadlar va xarajatlar yoyilmasiga, budjet tashkilotlarining xarajatlar smetalariga, kapital qurilishning smeta xarajatlariga (qurilishlarning manzilli va titul ro'yxatlariga (loyiha-tadqiqot ishlari)ning manzilli ro'yxatiga) o'zgartirishlar kiritish, iqtisodiyot va moliya organlari tomonidan budjet tashkilotlari, buyurtmachilar hamda kiritilayotgan o'zgartirishlarni tegishli g'aznachilik bo'linmalari bilan majburiy tartibda kelishilgan holda amalga oshiriladi. Qabul qilingan yuridik majburiyatlarning ajratilgan mablag'lar summasidan, shuningdek kassa xarajatlarining aniqlangan mablag'lar summasidan ortiqcha amalga oshirilishiga olib keladigan miqdorda mablag'larini kamaytirishga yo'l qo'yilmaydi.

Shu bilan birga, ajratiladigan mablag'larining kamaytirilishi tomonlar yuridik majburiyatini o'zaro kamaytirgan holda amalga oshirilishi mumkin.

Budjet tashkilotlari tashabbusi bilan xarajatlar smetalariga kiritilayotgan kamaytirishlarning g'aznachilik bo'linmalari bilan kelishuvi quyidagi tartibda amalga oshiriladi:

- 1) budjet tashkiloti tegishli xat bilan xizmat ko'rsatuvchi g'aznachilik bo'linmasiga xarajatlar smetasiga o'zgartirish so'rovini (keyingi o'rinlarda – so'rov) taqdim qiladi;
- 2) g'aznachilik bo'linmasi:
 - tuzilgan va ro'yxatga olingan (hisobga olingan) shartnomalar (kassa xarajatlari) summalarini taklif qilinayotgan aniqliklarni hisobga olgan holda aniqlangan (taklif qilinayotgan) mablag'lar summalaridan oshmaganligi bo'yicha so'rovni tekshiradi;
 - kamaytirish rejalashtirilayotgan mablag'lar bo'yicha budjet tashkilotining tegishli xarajatlar moddolari bo'yicha yuridik majburiyatlarni ro'yxatga olish (hisobga olish) va xarajatlar to'lovlarini amalga oshirishni vakolatli organ tomonidan budjet tashkilotining xarajatlar smetasiga o'zgartirishlar kiritish to'g'risidagi tegishli qarori qabul qilingunga qadar (kamaytirish ko'zlanayotgan summalar qismida), to'xtatib qo'yadi;
 - bir ish kunidan oshmagan muddatda so'rovga "KELISHILDI" shtamp, imzo va ro'yxatga olingan sana qo'yilgan holda budjet tashkilotiga qaytariladi.
- 3) g'aznachilik bo'linmasiga kelishuv uchun taqdim qilingan o'zgartirish so'rovi asosli sabablarga ko'ra qondirilishi mumkin bo'lmagan hollarda, g'aznachilik bo'linmasi bir kun muddatda qaytarish sabablarini ko'rsatgan holda yozma ravishda qaytaradi.

Budjet tashkiloti kelishilgan so'rovni olgandan so'ng ikki ish kuni mobaynida uni ajratilgan budjet mablag'larini bosh taqsimlovchisi orqali tegishli iqtisodiyot va moliya organiga yuboradi. Iqtisodiyot va moliya organi o'zgartirish kiritishni rad qilgan holatda, budjet tashkiloti majburiyatlar olish va xarajatlarni amalga oshirishni to'xtatib qo'yilishini bekor qilish uchun tegishli iqtisodiyot va moliya organining xatini ilova qilgan holda xizmat ko'rsatuvchi g'aznachilik bo'linmasiga xat yuboradi.

Tekshiruvlar ijobiy natijalar berganda va ko'rsatilgan xarajatlar turlari bo'yicha xarajatlar smetasiga taklif qilinayotgan o'zgartirishlar kiritishning imkoni mavjud bo'lganda, g'aznachilik bo'linmalari:

- g'aznachilikning dasturiy majmuida kamaytirilishi ko'zlanayotgan tegishli budjet tashkilotlarining keyingi yuridik majburiyatlarini ro'yxatga olish (hisobga olish) va kassa xarajatlarni amalga oshirishni to'xtatib qo'yadi;
- hujjatlar taqdim qilingan kunning keyingi kunidan kechikmagan muddatda, ijobiy xulosani taqdim qilingan hujjatlar bilan birgalikda tegishli iqtisodiyot va moliya organiga yo'llaydi.

Bunda g'aznachilik bo'linmalari tomonidan yuridik majburiyatlarni qabul qilish, shuningdek budjet tashkilotlarining keyingi kassa xarajatlarni amalga oshirishni to'xtatib qo'yishni bekor qilish iqtisodiyot va moliya organlari tomonidan g'aznachilik bo'linmalariga, g'aznachilik bo'linmalari bilan o'rnatilgan tartibda kelishilgan asosda barcha tasdiqlangan va ro'yxatga olingan, budjet tashkilotlarining tasdiqlangan tegishli yakka tartibdagi smetalariga kiritilgan o'zgartirishlar ro'yxati nusxalari taqdim qilingandan so'ng amalga oshiriladi. Hujjatlar loyihasi va hisob-kitoblar bo'yicha iqtisodiyot va moliya organi g'aznachilik bo'linmasidan salbiy xulosa olgandan so'ng, iqtisodiyot va moliya organi o'rnatilgan tartibda hujjatlarni qayta ishlash va budjet tashkilotlarining tasdiqlangan mablag'lariga o'zgartirishlar kiritishga to'sqinlik qiluvchi sabablarni bartaraf qilish bo'yicha choralar ko'radi.

Budjet tashkilotlarining tovar (ish, xizmat) yetkazib beruvchilar bilan shartnomalari, shuningdek, Davlat budjeti hisobidan kapital qurilish buyurtmachilarining shartnomalari g'aznachilik bo'linmalarida majburiy ro'yxatga olinadi.

Bunda budjet tashkilotlarining tovar (ish, xizmat) yetkazib beruvchilar bilan budjet mablag'lari hisobidan tuzadigan shartnomalarida qonunchilik hujjatlarida ko'zda tutilgan holatlardan tashqari, belgilangan tartibda 30 foiz miqdorida oldindan to'lov amalga oshirilishi ko'zda tutiladi.

G'aznachilik bo'linmalari tomonidan budjet tashkilotlarining shartnomalari:

- budjetdan ajratiladigan mablag'lar bo'yicha – ro'yxatdan o'tkaziladi;
- vazirliklar va idoralarning budjetdan tashqari jamg'armalari mablag'lari bo'yicha – hisobga olinadi.

Budjet tashkilotlari tomonidan yuridik majburiyatlarning qabul qilinishi, ularning xarajatlar smetalarida Davlat budjeti xarajatlarning iqtisodiy tasnifining tegishli moddolari bo'yicha ko'zda tutilgan, ajratiladigan mablag'lari hajmi doirasida amalga oshiriladi.

Budjet tashkilotlari tomonidan tashqi qarzlarning jalb qilinishi, ssuda va kreditlar olinishi, shuningdek budjetdan ajratiladigan mablag'lar hisobiga lizing shartnomalarini tuzish taqiqlanadi, qonunchilik hujjatlarida nazarda tutilgan hollar bundan mustasno.

Tovar (ish, xizmat)lar to'lovi bir nechta manbalar mablag'i hisobidan amalga oshirilishi ko'zda tutilgan hollarda, shartnomalarda majburiy ravishda ushbu manbalar bo'yicha rekvizitlar va ular hisobidan to'lanishi lozim bo'lgan summalar alohida ko'rsatiladi.

Budjet tashkilotlarining ichki xo'jalik yurituvchi bo'linmalari tomonidan tovarlar yetkazib berish, ishlar bajarish yoki xizmatlar ko'rsatish (O'zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligi va Ichki ishlar vazirligining kir yuvish bo'linmalari, mehmonxonalari, ta'mirlash-qurilish guruhlari (brigadalari) va qishloq xo'jaligi mahsulot-

larini yetishtirish va go'sht-sut mahsulotlarini ishlab chiqarish bilan shug'ullanadigan yordamchi xo'jaliklari) qonunchilik hujjatlarida belgilangan tartibga muvofiq budget mablag'lari hisobidan ichki xo'jalik shartnomalari va to'lovlarni amalga oshirish uchun asos bo'ladigan, ichki xo'jalik shartnomalari bo'yicha tovar (ish, xizmat)lar yetkazib berilganligini tasdiqlovchi hujjatlar asosida amalga oshiriladi.

Bunda budget tashkilotlari tomonidan taqdim qilingan hujjatlar asosida to'lovlarni o'tkazish g'aznachilik bo'linmalari tomonidan O'zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligi va Ichki ishlar vazirligining, qoidaga ko'ra, budgetdan tashqari hisobvaraqlariga keyinchalik ularni qonunchilik hujjatlariga muvofiq ko'zda tutilgan maqsadlarga ishlatish bilan amalga oshiriladi.

Shartnomalar tuzmasdan ikki nusxada So'rovnoma va to'lov topshiriqnomalari asosida mablag'lar quyi-dagilarga:

- sud qarorlari bo'yicha to'lovlar, davlat bojlari, yig'implar to'laganda, yuridik majburiyatlar qabul qilinishi boshqa tasdiqlovchi hujjatlar (hisobvaraqlar, kvitansiyalar, Hukumat qarorlari va boshqalar) asosida shartnomalar tuzmasdan amalga oshirilishi mumkin;
- hisobot choragi (yili) yakuni bo'yicha budget mablag'larining iqtisod qilingan qismida Budget tashkilotla-rining rivojlantirish jamg'armasiga o'tkaziladi.

Kapital qo'yilma buyurtmachilarining buyurtmachi xizmatini saqlab turishga mablag'larni o'tkazish.

Budget tashkilotlarining mahsulot yetkazib beruvchilar bilan tuzgan shartnomalari O'zbekiston Respublika-sining "Xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatining shartnomaviy-huquqiy bazasi to'g'risida"gi Qonuniga muvofiq, tomonlarning yuridik xizmatlari (jalb qilingan advokatlar) tomonidan majburiy tartibda qonunchilik hujjatlariga muvofiqligi tekshirilishi shart.

Bunda shartnomalarda tomonlar yuridik xizmatlarining yoki jalb qilingan advokatlarining imzosi bo'lishi shart. Shartnomalar, shuningdek, ularga qo'shimcha kelishuvlar aniq va ravshan, siyoh yoki sharikli ruchka yoki (yozuv, hisoblash) mashinada yozilgan holda to'ldirilishi lozim. Hech qanday tuzatishlar, o'chirib yozishlar yoki to'g'rilashlarga oldindan kelishib olingan bo'lsa ham yo'l qo'yilmaydi.

O'zbekiston Respublikasining "Davlat xaridlari to'g'risida"gi Qonunining amal qilishi:

- O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan tasdiqlanadigan ro'yxatga muvofiq davlat xaridlari strategik subyektlari amalga oshiradigan davlat xaridlariga, rivojlantirish davlat dasturlarini, O'zbekis-ton Respublikasi Prezidenti farmonlari, qarorlari va farmoyishlari, O'zbekiston Respublikasi Hukumati qarorlarida nazarda tutilgan loyihalarni ro'yobga chiqarishda amalga oshiriladigan davlat xaridlari bundan mustasno;
- davlat tomonidan himoya qilinishi lozim bo'lgan shaxslarning xavfsizligini ta'minlash, O'zbekiston Res-publikasida mudofaa qobiliyatini, xavfsizlikni ta'minlash va ichki tartibni saqlash uchun amalga oshiri-ladigan davlat xaridlariga, shuningdek, davlat sirlari bilan bog'liq bo'lgan davlat xaridlariga;
- favqulodda vaziyatlar yuz bergan hollarda O'zbekiston Respublikasining ehtiyojlarini ta'minlash uchun zarur bo'lgan tovarlar (ishlar, xizmatlar)ning davlat xaridlariga;

Belgilansinki, tovarlar (ishlar, xizmatlar)ning davlat xaridi:

a) xarid komissiyalari tomonidan baholanadigan eng yaxshi takliflarni saralab olish yo'li bilan:

- davlat tomonidan himoya qilinishi lozim bo'lgan shaxslarning xavfsizligini ta'minlash, O'zbekiston Res-publikasida mudofaa qobiliyatini, xavfsizlikni ta'minlash va ichki tartibni saqlash uchun, shuningdek, davlat sirlari bilan bog'liq bo'lgan hollarda;

b) to'g'ridan to'g'ri shartnomalar bo'yicha:

- O'zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlar vazirligi tomonidan davlat xaridlari sohasidagi vako-latli organ bilan kelishgan holda tasdiqlanadigan ro'yxatlar bo'yicha favqulodda holatlarni bartaraf etish maqsadida O'zbekiston Respublikasining ehtiyojlarini ta'minlash uchun;
- sud muhokamalarida ishtirok etish uchun advokat (vakil) tayinlanishi bilan bog'liq;
- narxlari qonun hujjatlariga muvofiq qat'iy belgilangan tovarlar (ishlar, xizmatlar) davlat xaridlariga nis-batan amalga oshirilishi belgilansin.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Loyiha boshqaruvi milliy agentligi, Hisob palatasi va O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligining davlat buyurtmachilari tomonidan ilovadagi ro'yxatga muvofiq tovarlar (ishlar, xizmatlar)ni keyinchalik ular to'g'risidagi ma'lumotlarni shartnoma tuzilgan sanadan boshlab 3 kundan kechiktirmasdan davlat xaridlarining maxsus axborot portaliga joylashtirgan holda to'g'ridan to'g'ri shartnomalar asosida xarid qilish tartibini belgilash to'g'risidagi taklifiga rozilik berilsin.

Bunda, ro'yxatdagi tovarlar (ishlar, xizmatlar)ning davlat xaridi bo'yicha tuzilgan shartnomalar va ularga qo'shimcha kelishuvlar O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiy taraqqiyot va kambag'allikni qisqartirish vazirligi huzuridagi "Loyihalar va import kontraktlarini kompleks ekspertiza qilish markazi" davlat unitar korxonasida kompleks ekspertizadan o'tkazilmaydi, bundan qiymati bazaviy hisoblash miqdorining yigirma besh ming (budget buyurtmachilari uchun olti ming) baravari miqdoridan oshgan shartnomalar va ularga qo'shimcha keli-shuvlar mustasno.

Belgilansinki, davlat buyurtmachilari tomonidan davlat xaridlarining maxsus axborot portaliga:

- boshlang'ich narxni tushirish bo'yicha auksion o'tkazish to'g'risida e'lon – uni o'tkazishdan kamida besh kun oldin;
- tanlov o'tkazish to'g'risida e'lon – tanlov ishtirokchilaridan takliflarni qabul qilish muddatining tugashidan kamida o'n kun oldin joylashtiriladi ^[4].

O'zbekiston Respublikasining "Davlat xaridlari to'g'risida"gi Qonunining eng yaxshi takliflarni tanlash va tender xarid qilish tartib-taomillarini majburiy tartibda elektron shaklda o'tkazish to'g'risidagi talabi 2022-yil 1-yanvardan boshlab kuchga kirganligi ^[6].

Yuqorida keltirilgan hujjatlarga asosan Mudofaa majmui va huquqni muhofaza qilish organlari muassasalari va tashkilotlari ham 2022-yil 1-yanvardan boshlab o'z davlat xaridlarni elektron tarzda amalga oshira boshladilar. Tovar xom ashyo birjasining e.xarid.uz sayti oraqali bazaviy hisoblash miqdoring 25 barobaridan oshgan mablag'li shartnomalar eng yaxshi taklifni tanlab olish yo'li bilan tanlovlar amalga oshirilib kelinmoqda.

Eng yaxshi takliflarni tanlashni o'tkazish mezonlari

Eng yaxshi takliflarni tanlash (bundan buyon matnda tanlash deb yuritiladi) vositasidagi davlat xaridi quyidagi shartlar bir vaqtning o'zida bajarilgan taqdirda amalga oshiriladi:

- g'olibni aniqlash mezonlari tovar (ish, xizmat) davlat xaridining nafaqat pul ifodasiga, balki miqdoriy va sifat bahosiga ham ega bo'ladi;
- tovarning (ishning, xizmatning) qiymati bir shartnoma bo'yicha bazaviy hisoblash miqdorining yigirma besh ming baravarigacha (budget buyurtmachilari uchun olti ming baravarigacha) bo'lgan miqdorni tashkil etadi.

Davlat xaridini tanlash orqali amalga oshirish uchun davlat buyurtmachisining xodimlari orasidan kamida besh nafar a'zodan iborat tarkibda xarid komissiyasi tuziladi.

Tanlash o'tkazilishi to'g'risidagi e'lon quyidagi axborotlarni o'z ichiga olishi kerak:

- tanlashni o'tkazish shakli;
- tovarning (ishning, xizmatning) batafsil tavsifi va boshlang'ich narxi;
- tanlash o'tkaziladigan joyning manzili;
- ishtirokchilarga qo'yiladigan talablar;
- davlat buyurtmachisining ishtirokchilar bilan bog'lanish uchun aloqa bog'lovchi shaxslar sifatida belgilangan bir yoki bir nechta mansabdor shaxslarining yoki boshqa xodimlarining familiyasi, ismi, sharifi, lavozimi va manzili;
- ishtirokchilar tomonidan takliflar berish muddati tugaydigan sana va vaqt;
- taklifni rasmiylashtirishga doir talablar.

Tanlash o'tkazish to'g'risidagi e'lon va (yoki) tanlashda ishtirok etish uchun taklif qonunchilikka zid bo'lmagan boshqa axborotlarni ham o'z ichiga olishi mumkin. Davlat xaridini tanlash orqali amalga oshirish uchun davlat buyurtmachisining xodimlari orasidan kamida besh nafar a'zodan iborat tarkibda xarid komissiyasi tuziladi. Takliflarni taqqoslash natijalariga ko'ra xarid komissiyasi tanlash g'olibini aniqlaydi va tanlash o'tkazish natijalarini bayonnomada aks ettiradi. Tanlash natijalariga doir shartnoma tanlash bo'yicha xarid qilish hujjatlarida va o'zi bilan shartnoma tuzilayotgan tanlash ishtirokchisi tomonidan taqdim etilgan taklifda nazarda tutilgan shartlar asosida tuziladi.

G'olib shartnoma tuzishni rad etgan taqdirda unga zakalat summasi qaytarib berilmaydi. Agar xarid komissiyasi tomonidan zaxiradagi g'olib aniqlangan bo'lsa, shartnoma tuzish va unga doir majburiyatlarni bajarish huquqi zaxiradagi g'olibga o'tadi. Bunda zaxiradagi g'olib g'olib tomonidan taklif etilgan narx bo'yicha (bundan zaxiradagi g'olib taklif etgan narx g'olib tomonidan taklif etilgan narxdan past bo'lgan hollar mustasno) shartnoma tuzadi yoki shartnoma tuzishni rad etishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari mamlakat hududiy yaxlitligi, xalqimizning osuda hayotini ta'minlash, ayniqsa, yosh avlodni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda g'oyat muhim o'rin tutadi. Keyingi yillarda milliy armiyamiz har qanday tahdid va xavf-xatarga qarshi munosib zarba bera oladigan kuchga, el-yurtimiz tayanchi va suyanchiga aylandi.

Tarixan qisqa davrda mamlakatimiz suvereniteti va hududiy yaxlitligi, sarhadlarimiz daxlsizligini ishonchli himoya qilishga qodir, tezkor va ixcham milliy armiya tashkil etildi. Milliy armiyamizning tashkiliy tuzilmalarini takomillashtirish bo'yicha chora-tadbirlar qo'shinlarning jangovar tayyorgarligi, harbiy qudrati va salohiyatini yanada oshirish imkonini berdi.

Shuningdek, qo'shin turlari o'rtasida o'zaro hamkorlikni ta'minlash bo'yicha ta'sirchan mexanizmlar yo'lga qo'yilib, eng murakkab vazifalarni ham tezkorlik bilan bajaradigan bo'linmalar tashkil etildi. Qo'shinlarning jangovar va ruhiy tayyorgarlik darajasi oshirildi. Mudofaa sohasidagi islohotlar natijasini qator nufuzli xalqaro harbiy

mashg'ulot va musobaqalarda O'zbekiston harbiy jamoalarining faxrli o'rinlarni egallab kelayotgani misolida yaqqol ko'rish mumkin ^[7].

Yuqoridagilardan kelib chiqib aytilganda Mudofaa majmui va huquqni muhofaza qilish organlari muassasalari va tashkilotlariga alohida e'tibor qaratilgan. Xarajatlari g'azna ijrosida amalga oshirilishi uchun davlat xaridlarida mahsus portal yaratilib, maxfiy ko'rinishdagi hujjatlarga ham shart-sharoitlar qilingan. Demak, xulosa qilib aytganda, qurollik kuchlar majmuasi ham budjet ham korporativ sifatida davlat xaridlarida ishtirok eta oladilar. Lekin hana ish haqi va soliq to'lovlari qog'oz shaklida taqdim etib kelinmoqda. Kelajakda bu masalani ham hal qilishga erishilsa ancha qulayliklar va iqtisodga erishamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Budjet kodeksi. 2013-yil 26-dekabr. lex.uz/docs/2304138
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2007-yil 28-fevraldagi "Davlat budjetining g'azna ijrosi tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida" 594-son Qarori. lex.uz/docs/1139941
3. 2022-2026 yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi (president.uz) <https://president.uz/uz/pages/view/strategy>
4. O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyot va moliya vazirining buyrug'i, 15.05.2018-yilda ro'yxatdan o'tgan, ro'yxat raqami 1941-1 "Mudofaa majmui va huquqni muhofaza qilish organlari muassasalari va tashkilotlarining budjet xarajatlari va boshqa maxfiy xarakterga ega bo'lgan budjet xarajatlarning g'azna ijrosi tartibi haqidagi nizomga o'zgartirishlar kiritish haqida". lex.uz/docs/6559442
5. 2021 yil 12 mart, "Davlat xaridlari to'g'risidagi" O'zbekiston Respublikasi Qonuni. lex.uz/docs/5382974
6. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 20-maydagi 276-son qarori bilan tasdiqlangan "Davlat xaridlarini amalga oshirish bilan bog'liq tartib-taomillarini tashkil etish va o'tkazish tartibi to'g'risida"gi Nizom. lex.uz/docs/6026643
7. "O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 13-yanvardagi" O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari tashkil etilganining 30 yilligi hamda Vatan himoyachilari kuni munosabati bilan harbiy xizmatchilar va huquqni muhofaza qilish organlari xodimlaridan bir guruhini mukofotlash to'g'risida"gi Farmoni.
8. D.Sholdarov "Development of the education system in the digital economy on the basis of public-private partnership" International Scientific Journal of Finance and Accounting, 2021, №. 2.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 3

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.